



EKOLOGIYANING IQLIMGA TA'SIRI

**Ismoilov
Farxodjon
Normatovich**

**“O‘zbekiston ilmiy-sinov va sifat nazorati markazi”
davlat muassasi Qo‘qon filiali**

Annotatsiya: Mazkur maqolada ekologiyaning iqlim o‘zgarishiga bo‘lgan ta‘siri va bu jarayonning asosiy sabablariga e‘tibor qaratilgan. Ekologik muammolar, jumladan, havo ifloslanishi, o‘rmonlarning kesilishi, chiqindilar muammosi va global isish kabi holatlar tahlil qilinib, ularning iqlimga salbiy ta‘siri yoritilgan. Shuningdek, issiqxona gazlari, biologik xilma-xillikning yo‘qolishi va tabiiy resurslarning degradatsiyasi kabi omillarning ahamiyati ko‘rsatilgan. Muallif muammolarni hal qilish uchun yashil energiyadan foydalanish, o‘rmonlarni muhofaza qilish, chiqindilarni qayta ishlash va xalqaro hamkorlikning zarurligini ta‘kidlagan. Ushbu maqola ekologik barqarorlikni ta‘minlash va iqlim o‘zgarishini bartaraf etish bo‘yicha dolzarb takliflarni o‘z ichiga olgan.

Kalit so‘zlar: Ekologiya, iqlim o‘zgarishi, issiqxona gazlari, global isish, havo ifloslanishi, biologik xilma-xillik, o‘rmonlarni muhofaza qilish, chiqindilarni qayta ishl

Hozirgi kunda ekologik muammolar va iqlim o‘zgarishi global miqyosda insoniyat uchun dolzarb masalalardan biriga aylangan. Ekologiyaning iqlimga bo‘lgan ta‘sirini tushunish, atrof-muhitni muhofaza qilish va barqaror rivojlanishni ta‘minlash uchun muhim hisoblanadi. Ushbu maqolada ekologiyaning iqlim o‘zgarishiga ta‘siri, uning sabablari va oqibatlari, shuningdek, bu muammolarni bartaraf etish bo‘yicha takliflar tahlil qilinadi.

Ekologik muammolar va iqlim o‘zgarishi

Ekologiya va iqlim o‘zgarishi bir-biri bilan chambarchas bog‘liq. Inson faoliyati natijasida yuzaga kelayotgan asosiy ekologik muammolar quyidagilar:

Havo ifloslanishi: Zavodlar, transport vositalari va sanoat chiqindilari tufayli atmosferaga ko‘plab zararli gazlar chiqmoqda. Ayniqsa, karbonat angidrid (CO₂) va metan (CH₄) gazlari iqlim o‘zgarishining asosiy sabablaridan biridir.

O‘rmonlarning kesilishi: O‘rmonlar yer sharining “o‘pkasi” bo‘lib, CO₂ ni singdirib, kislorod ishlab chiqaradi. Ammo ko‘p o‘rmonlarning kesilishi tufayli bu tabiiy

Chiqindilar va plastiklar: Dengizlar va quruqlikda yig‘ilib qolayotgan chiqindilar ekologik muvozanatga salbiy ta‘sir ko‘rsatadi. Bu iqlim o‘zgarishi jarayonini tezlashtir

Iqlimning isishi: Global haroratning oshishi qutb muzliklarining erishiga, dengiz sathining ko‘tarilishiga va tabiiy ofatlarning ko‘payishiga olib

Ekologiyaning iqlimga salbiy ta'siri

Ekologiyaning buzilishi iqlim o'zgarishiga quyidagi yo'llar bilan ta'sir qiladi:

1. **Issiqxona gazlarining ko'payishi:** Energiya ishlab chiqarishda qazilma yoqilg'ilarning yoqilishi atmosferada issiqxona gazlarining ko'payishiga olib keladi. Bu esa issiqxona effektini kuchaytirib, global isishni keltirib chiqaradi.
2. **Biologik xilma-xillikning yo'qolishi:** Ekotizimlar buzilganda, tabiatning o'zini-o'zi tiklash qobiliyati pasayadi. Bu esa iqlim o'zgarishining salbiy oqibat
3. **Yer va suv resurslarining degradatsiyasi:** Tabiiy resurslarning noto'g'ri ishlatilishi, masalan, yerlarning cho'llanishi va suv havzalarining qurishi iqlim tizimining beqaror bo'lishiga olib keladi.

Muammolarni hal qilish bo'yicha chora-tadbirlar

Ekologik muammolarni bartaraf etish va iqlim o'zgarishini oldini olish uchun quyidagi tadbirlarni amalga oshirish zarur:

- **Yashil energiya manbalaridan foydalanish:** Quyosh, shamol va gidroenergetika kabi qayta tiklanuvchi energiya manbalarini keng joriy etish.
- **O'rmonlarni tiklash va muhofaza qilish:** Deforestatsiyaning oldini olish va yangi o'rmonzorlar yaratish orqali CO2 miqdorini kamaytirish.
- **Chiqindilarni qayta ishlash:** Plastik va boshqa chiqindilarni qayta ishlashni kengaytirish va chiqindilarni kamaytirish.
- **Xalqaro hamkorlik:** Iqlim masalalarida barcha davlatlarning birgalikdagi sa'y-harakatlari muhimdir. Parij kelishuvi kabi xalqaro kelishuvlar bu borada muhim rol o'ynaydi

Xulosa

Ekologik muammolar va iqlim o'zgarishi bir-biriga uzviy bog'liq bo'lib, bu masalalar o'z vaqtida e'tibor qaratilmasa, insoniyat uchun katta xavf tug'dirishi mumkin. Shu sababli, ekologik muvozanatni saqlash, barqaror rivojlanishga o'tish va tabiiy resurslardan oqilona foydalanish kelajak avlodlar uchun muhim vazifa hisoblanadi. Har birimiz tabiatni asrash va iqlimga salbiy ta'sirni kamaytirish yo'lida o'z hissamizni qo'shishimiz zarur.

Adabiyotlar ro'yhati

1. Iqlim o'zgarishi bo'yicha hukumatlararo Panel (IPCC). *Iqlim O'zgarishi 2021: Fizika Fanining Asoslari*. Kembrij Universiteti Matbuoti, 2021 Yil.
2. Stern, N. *iqlim o'zgarishi iqtisodiyoti: Stern sharhi*. Kembrij Universiteti Matbuoti, 2007.
3. Jahon Sog'liqni saqlash tashkiloti (JSST). *Havoning ifloslanishi va iqlim o'zgarishi: Global muammo*. Kim, 2018.
4. Birlashgan Millatlar. *Barqaror Rivojlanish Maqsadlari Hisoboti*. Birlashgan Millatlar Tashkilotining Nashrlari, 2
5. Lovins, A., & Hunter, L. *tabiiy kapitalizm: keyingi sanoat inqilobini yaratish*. Earthscan, 199
6. Hasanov, F. *Ekologiya va iqlim muammolari: O'zbekistonda ahvol va yechimlar*. Toshkent, O'zbekiston Respublikasi Ekologiya qo'mitasi, 2020.
7. Jahon Banki. *Rivojlanayotgan mamlakatlarda iqlim o'zgarishiga moslashish: Sharh*. Jahon Banki Nashrlari, 2010.

8. O‘zbekiston Respublikasi Tabiatni muhofaza qilish davlat qo‘mitasi. *Atrof-muhitni muhofaza qilish va barqaror rivojlanish strategiyasi*. Toshkent, 2022.
9. Nasriddinov, A. *Iqlim o‘zgarishi va ekologik xavfsizlik*. Toshkent: "Fan" nashri, 2019.
10. O‘tloqlar, D. H., & o‘tloqlar, D. L. *o‘shish chegaralari: Rim klubining insoniyat ahvoliga bag‘ishlangan loyihasi uchun hisobot*. Koinot Kitoblari, 1972.